

E-ISSN 2014-0843
D.L.: B-8438-2012

opini3n

370
DESEMBRE
2015

QUI VOL QUÈ A SÍRIA?

Nicolás de Pedro, Investigador principal CIDOB
Eduard Soler i Lecha, Coordinador de recerca CIDOB

*Aquest article ha estat publicat prèviament al diari *El Español*

Pau sí, però no a qualsevol preu. Aquest és el raonament que guia les accions dels múltiples actors involucrats en el conflicte siríà. Una guerra en fase de metastasi en la qual ningú no vol perdre i en la qual ningú no sembla capaç d'imposar-se totalment. El que va començar com una més de les protestes populars de la primavera àrab el març del 2011 ha degenerat en una cruenta guerra civil d'abast regional i amb implicació dels principals actors globals. I just quan els intents de resolució diplomàtica començaven a prendre cos en les converses de Viena, l'abatiment del caçabombarder rus per part de Turquia amenaça d'introduir nous elements de tensió.

Aquest últim incident se suma a uns altres tres factors que en els últims sis mesos han alterat la percepció i les dinàmiques del conflicte. Primer, la crisi humanitària s'ha agreujat i ha adquirit una dimensió encara més dramàtica amb centenars de milers de refugiats arribant —els més afortunats— a les costes gregues amb la idea d'accedir al cor d'Europa. En segon lloc, la irrupció de Rússia ha apuntalat de manera decisiva, tant militarment com diplomàticament, al règim de Baixar al-Assad. I, tercer, amb els atemptats de París el 13-N, Daesh (l'autodenominat Estat Islàmic) ha fet un pas més en la internacionalització del terror i ha modificat l'agenda de França i d'altres estats europeus. L'acostament entre París i Moscou és bona mostra d'això.

En la seva narrativa oficial, Rússia és a Síria per lluitar contra Daesh i entén que la seva intervenció és l'única legítima i emparada per la legalitat internacional. Des d'un primer moment el Kremlin ha donat suport diplomàtic i material al règim d'al-Assad. L'ha presentat com un mur de contenció contra el terrorisme, i bombardeja tant els rebels com Daesh i amb la mateixa o més intensitat. Però veure's immers en una guerra regional de final incert no és l'objectiu de Rússia. Els intents són escassos i els riscos molt elevats. Així que la seva intervenció no anirà molt més enllà d'apuntalar al-Assad.

Rússia protegeix així l'últim aliat incondicional que li queda a l'Orient Mitjà i preserva la seva base naval de Tartus —l'única fora de l'espai postsoviètic i que el dota de més capacitat de projecció a la Mediterrània oriental. Però els objectius de Moscou van molt més enllà de Síria, i el Kremlin busca, sobretot, una carta amb què negociar el seu reacomodament amb Occident —amb les sancions, Crimea i

Ucraïna com a assumptes centrals— i, en clau més àmplia, forçar la seva acceptació com a actor global indispensable. Per això, més enllà de la retòrica agressiva del Kremlin (i incendiària dels seus mitjans de comunicació), Moscou ha reaccionat amb prudència davant l'abatiment del Su-24, circumscribint-lo, de moment, a la seva relació bilateral amb Turquia i minimitzant, així, la dimensió OTAN de l'assumpte. No obstant això, amb el desplegament del sofisticat sistema antiaeri S-400 llança un clar missatge a Ankara i al conjunt de l'Aliança Atlàntica. En el seu qüestionament de l'ordre internacional de la postguerra freda i l'hegemonia dels EUA, Rússia compta, a més, amb les simpaties i el suport implícit d'una Xina que observa des d'un segon pla, però de prop, l'evolució a Síria.

Turquia és, de tots els actors en joc, el que es juga més i també el que en pot sortir més malparat. Sobretot, perquè, a diferència d'altres potències regionals, Turquia té una llarguíssima frontera amb Síria: 822 quilòmetres. Això s'ha traduït en l'arribada de dos milions de refugiats; en escaramusses frontereres amb l'exèrcit d'al-Assad; en el temor que Daesh passés a l'acció en territori turc (com finalment va succeir a Suruç, al juliol, i a Ankara, l'octubre d'aquest any) i, no menys important, la inquietud per la creació d'un espai autogovernat pels kurds al nord de Síria.

El Govern turc ha estat des del principi molt actiu en l'organització de l'oposició política i a donar empara a la rebel·lió armada. Ha estat un dels actors més vehements en la denúncia d'al-Assad i a demanar una intervenció internacional. Amb la crisi dels refugiats i després de la recent victòria electoral d'Erdoğan, els turcs se sentien forts i indispensables. Però els atemptats de París han donat la volta a la situació, i Ankara està visiblement molesta per l'acostament entre Moscou i París. Té por que al-Assad i els seus aliats se surtin amb la seva i, amb operacions com l'abatiment del caça rus, està sotmetent a prova on són els límits i amb qui pot comptar.

L'Iran ha estat un suport fonamental per a Damasc, abans i després del 2011. Una aliança en la qual cal incloure la milícia xiïta libanesa Hezbollah, que s'articula a l'entorn d'una agenda antiimperialista (qualificada per ells mateixos com a *eix de resistència*) i que per a l'Iran és clau per projectar el seu poder fins a les costes mediterrànies. Per a Teheran no és fonamental la supervivència política d'al-Assad però sí el manteniment d'un règim amic a Damasc.

I és precisament en relació amb l'Iran com cal interpretar la política de l'Aràbia Saudita a Síria, compartida amb alguns matisos per la resta de països del Golf. El suport militar i financer als rebels busca clavar un cop al règim dels aiatol·làs i no, òbviament, la prosperitat de la democràcia a la regió. Per això, fins fa relativament poc ni saudites ni qatarians veien amb especial preocupació l'aparició de grups radicals sunnites com Daesh.

En aquest conflicte, Israel té una posició tan discreta que és fàcil passar-lo per alt. Viu la guerra a Síria amb gran incomoditat perquè encara que al-Assad és un rival, és, si més no, previsible. A més, la frontera (amb els Alts del Golan, ocupats per Israel des del 1967) era fins ara una de les més estables. Israel no pot donar suport a al-Assad però tampoc no veu una alternativa clara al seu règim. Així doncs, opta per la contenció i el control de danys, esperant que els seus enemics es debilitin mútuament i que el conflicte a Síria mantingui distret Hezbollah.

Els Estats Units han intentat combinar, sense massa èxit, principis i interessos. D'una banda, volien protegir aquells que als carrers de Síria demanaven democràcia i llibertat. Si havien deixat caure el seu antic aliat Hosni Mubarak, per què havien de ser més condescendents amb al-Assad? Però, de l'altra, aquest suport topa amb tres límits: veure's immersos en una nova operació fallida

a l'Orient Mitjà (síndrome Iraq), donar oxigen a grups rebels radicals que es puguin girar en contra seu (síndrome Afganistan) i posar en risc la seguretat d'Israel. En l'actualitat, Washington té com a prioritat encaminar les converses de Viena i, en paral·lel, impedir l'expansió de Daesh tant a Síria com a l'Iraq.

A diferència de Washington, la percepció europea del conflicte està marcada per la proximitat. Amb la crisi dels refugiats i els atemptats a París s'ha fet evident que el que succeeix a Síria té efectes directes per a Europa. Però els europeus reaccionen a cop de crisi i, en la seva línia habitual, tenallats per les divisions i la falta d'estratègia. França està en guerra i cerca que tots s'hi sumin. Però no tots estan igual de disposats a implicar-s'hi militarment, ni tots perceben de la mateixa manera quin paper ha de tenir al-Assad en el futur de Síria, ni com combatre de manera eficaç l'amenaça terrorista.

En definitiva, quadrar els interessos vitals de tots els actors involucrats no serà tasca fàcil. El risc és que prefereixin que Síria continuï en flames abans que els seus rivals se surtin amb la seva.